

FISKALNI SEKTOR

05

Javne finansije u prvoj polovini 2018. godine je obilježila uspješna primjena mjera fiskalnog prilagođavanja, koja je naročito uočljiva na prihodnoj strani.

Fiskalna konsolidacija u vidu povećanja poreza na dodatu vrijednost, odnosno povećanja standardne stope PDV-a za 2 p.p, kao i rasta doprinosa usljed reprograma zaostalog poreskog duga, uslovlila je bolju naplatu prihoda.

Na rashodnoj strani, evidentno je smanjenje prava iz oblasti socijalne zaštite usljed ukidanja naknada majkama sa troje i više djece, koje su prethodno ostvarivale pravo na penziju i nalazile se na evidenciji nezaposlenih lica, dok su rashodi za kapitalni budžet, odnosno za izgradnju auto-puta, povećani.

Rezultat pomenutih mjera je smanjenje deficita za oko 20 miliona eura u odnosu na uporedni period prethodne godine.

5.1. Javne finansije Crne Gore

Prema procjeni Ministarstva finansija, u prvoj polovini 2018. godine *javni prihodi*¹⁹ iznosili su 858,6 miliona eura, odnosno 19,4% procijenjenog BDP-a za 2018. godinu²⁰. U poređenju sa istim periodom 2017. godine, javni prihodi su viši za 12,9%, što predstavlja nominalni rast od 98,4 miliona eura, najvećim dijelom kao rezultat povećanja prihoda od poreza za 62,6 miliona eura, odnosno za 12,8%. U ovoj kategoriji najviše su povećani prihodi od PDV-a (34,6 miliona eura).

U odnosu na plan, prihodi su viši za 8,6 miliona eura ili 1%.

U strukturi javnih prihoda dominantni su prihodi od poreza (64%), zatim prihodi od doprinosa (25,4%), dok se na sve ostale prihode odnosi 10,6% javnih prihoda.

Javna potrošnja za šest mjeseci 2018. godine iznosila je 955 miliona eura, odnosno 21,6% procijenjenog BDP-a. U poređenju sa istim periodom 2017. godine javna potrošnja je ostvarena na višem nivou za 9,5%, ili 83,2 miliona eura. Povećanje rashoda je zabilježeno usljed većih izdataka za kapitalni budžet u iznosu od 45,8 miliona eura i transfere institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru, u iznosu od 26,1 miliona eura. Transferi za socijalnu zaštitu su, pak, smanjeni za 7,5 miliona eura, što je uzrokovano smanjenjem potrošnje iz prava iz oblasti socijalne zaštite.

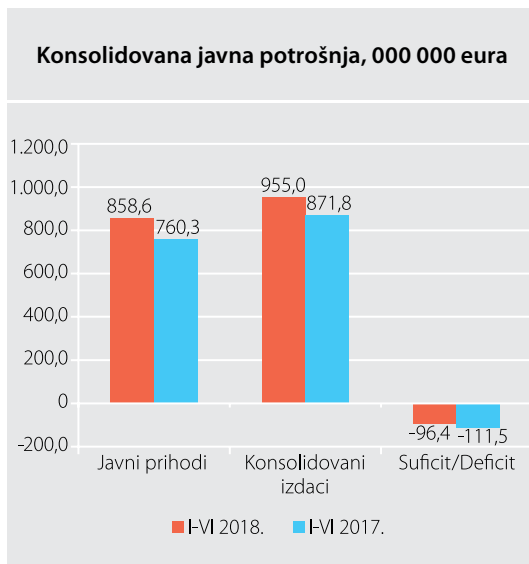
Nedostajuća sredstva na kraju juna iznosila su 319,5 miliona eura. Za šest mjeseci 2018. godine država se zadužila u iznosu od 156 miliona eura preko inostranih izvora finansiranja, odnosno 123,8 miliona eura preko domaćih.

¹⁹ Ukupni javni prihodi obuhvataju prihode budžeta, državnih fondova i lokalne samouprave.

²⁰ Izvor: Ministarstvo finansija; procijenjeni BDP za 2018. godinu iznosi 4,43 milijardi eura.

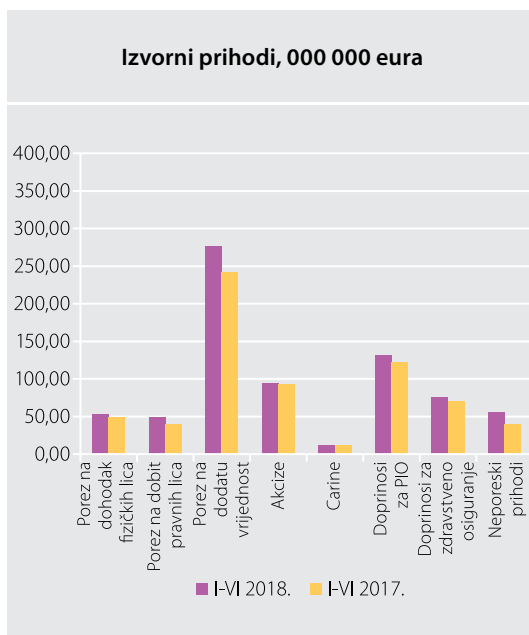
*Tekuća javna potrošnja*²¹ iznosila je 857,1 miliona eura ili 19,3% BDP-a i viša je za 4,6% u odnosu na isti period 2017. godine.

Grafik 5.1

Izvor: Ministarstvo finansija

Grafik 5.2

Izvor: Ministarstvo finansija

Posmatrano po ekonomskoj klasifikaciji, najveću stavku izdataka predstavljaju transferi za socijalnu zaštitu (265,4 miliona eura, ili 6% BDP-a, dominantno zbog izdataka za penzije) i bruto zarade (248,3 miliona eura, ili 5,6% BDP-a), dok je kapitalni budžet iznosio 97,9 miliona eura, ili 2,2% BDP-a.

Nivo javnih prihoda u prvoj polovini godine 2018. godine niži je od ostvarene javne potrošnje, tako da je *deficit* javnog sektora iznosio 96,4 miliona eura ili 2,2% procijenjenog BDP-a, dok je u istom periodu prethodne godine deficit javnog sektora iznosio 111,5 miliona eura. (Prilog D, tabela 12).

5.2. Budžet Crne Gore

Prema preliminarnim podacima Ministarstva finansija, *ukupni primici budžeta sa državnim fondovima*²² za šest mjeseci 2018. godine iznosili su 1,05 milijardi eura ili 23,8% procijenjenog BDP-a. U strukturi budžetskih prihoda, 72,6% se odnosilo na izvorne prihode, a 27,4% na pozajmice i kredite iz domaćih i inostranih izvora i prihode od prodaje imovine (tabela br. 5.1).

Izvorni prihodi budžeta iznosili su 763,8 miliona eura ili 17,2% procijenjenog BDP-a. U odnosu na plan, ovi prihodi su neznatno viši, a u odnosu na isti period 2017. godine ostvaren je rast od 12%.

U strukturi izvornih prihoda najveće učešće ostvarili su prihodi od poreza (64,2%), zatim doprinosi (28,6%), dok se preostalih 7,2% odnosilo na prihode od taksi, naknada, ostalih prihoda, primitaka od otplate odobrenih kredita i donacija.

Naplata poreskih prihoda (porezi i doprinosi) ostvarena je u iznosu od 708,3 miliona eura, od čega se na indirektno poreze odnosi 387,5 miliona eura, a na direktne poreze 320,8 miliona eura.

²¹ Javna potrošnja umanjena za ukupne kapitalne izdatke.

²² Primici uključuju izvorne prihode (direktno i indirektno poreze i neporeske prihode), pozajmice i kredite iz domaćih i inostranih izvora i prihode od prodaje imovine.

Prihodi po osnovu poreza iznosili su 490,2 miliona eura i zabilježili su pad od 1,3% u odnosu na plan, a u odnosu na isti period 2017. godine bili su viši za 11,6%.

Izuzev ostalih državnih poreza, svi ostali porezi porasli su u odnosu na isti period prethodne godine.

Prihodi po osnovu doprinosa iznosili su 218,1 miliona eura i viši su za 1,7% u odnosu na plan za šest mjeseci 2018. godine, a u odnosu na isti period prethodne godine ostvarili su rast od 7,6%.

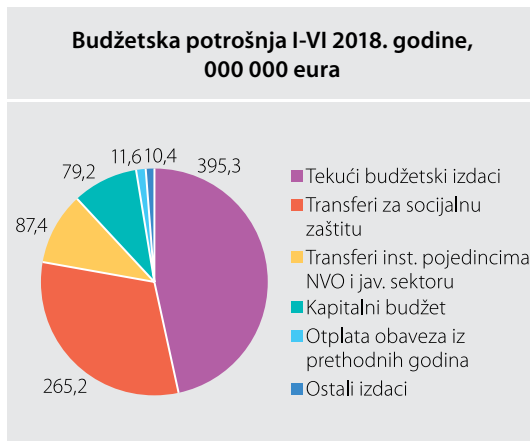
Tabela 5.1

Prihodi budžeta CG i državnih fondova, I-VI 2018. godine							
Vrsta primitka	Plan I-VI 2018.	Ostvareno I-VI 2018.	Učešće u prihodima	Učešće u BDP-u	Ostvareno u odnosu na plan	Ostvareno I-VI 2017.	Ostvareno u odnosu na I-VI 2017.
	u mil.eura	u mil.eura	%	%	index	u mil.eura	index
Porezi	496,5	490,2	46,6	11,1	98,7	439,4	111,6
Porez na dohodak fizičkih lica	52,9	53,1	5,0	1,2	100,4	49,0	108,4
Porez na dobit pravnih lica	41,3	49,6	4,7	1,1	120,1	39,2	126,7
Porez na promet nepokretnosti	0,8	0,8	0,1	0,0	106,7	0,6	129,0
Porez na dodatu vrijednost	282,5	276,0	26,2	6,2	97,7	241,4	114,3
Akcize	102,0	94,0	8,9	2,1	92,2	93,2	100,9
Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	12,2	12,3	1,2	0,3	100,4	11,6	106,1
Ostali republički porezi	4,9	4,4	0,4	0,1	90,3	4,5	98,7
Doprinosi	214,5	218,1	20,7	4,9	101,7	202,6	107,6
Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	127,4	132,0	12,5	3,0	103,6	121,9	108,3
Doprinosi za zdravstveno osiguranje	75,5	75,3	7,2	1,7	99,7	70,1	107,4
Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	6,1	5,6	0,5	0,1	91,2	5,6	100,4
Ostali doprinosi	5,4	5,2	0,5	0,1	95,2	5,1	100,8
Takse	7,9	7,0	0,7	0,2	88,5	5,7	122,6
Naknade	10,3	12,4	1,2	0,3	120,9	8,8	141,8
Ostali prihodi	16,5	16,5	1,6	0,4	99,6	15,6	105,8
Primici od otplate kredita i sredstva pren. iz preth. god.	1,9	4,4	0,4	0,1	233,9	2,6	166,0
Donacije i transferi	11,7	15,3	1,5	0,3	131,2	7,3	210,5
IZVORNI PRIHODI	759,2	763,8	72,6	17,2	100,6	682,0	112,0
Primici od prodaje imovine	0,0	13,4	1,3	0,3	-	3,4	396,2
Pozajmice i krediti od inostranih izvora	148,0	154,8	14,7	3,5	104,7	106,5	145,3
Pozajmice i krediti od domaćih izvora	0,0	120,6	11,5	2,7	-	182,5	66,1
UKUPNI PRIMICI BUDŽETA CG I FONDOVA	907,1	1.052,6	100,0	23,8	116,0	974,4	108,0

Izvor: Ministarstvo finansija

Ukupni izdaci budžeta za šest mjeseci 2018. godine iznosili su 996,4 miliona eura ili 22,5% procijenjenog BDP-a. U poređenju sa istim periodom 2017. godine, budžetska potrošnja bila je viša za 1,1%, a u odnosu na planiranu za 1,9% (tabela br. 5.2).

Grafik 5.3

Izvor: Ministarstvo finansija

Konsolidovani izdaci budžeta²³ iznosili su 849 miliona eura, što čini 19,2% procijenjenog BDP-a. Ostvareni izdaci su u odnosu na plan za šest mjeseci tekuće godine bili niži za 4%. U odnosu na isti period 2017. godine viši su za 7,9% ili 61,9 miliona eura, i to najviše zbog povećanja kapitalnog budžeta za 38,1 milion eura i transfera institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru za 21,5 miliona eura.

Tekući izdaci u posmatranom periodu iznosili su 769,8 miliona eura ili 17,4% BDP-a, dok je kapitalni budžet iznosio 79,2 miliona eura ili 1,8% BDP-a.

Tekući budžetski izdaci iznosili su 395,3 miliona eura i bili su za 6% viši od planiranih usljed povećanja kamata za 15,7 miliona, dok je najznačajnije povećanje rashoda u odnosu na uporedni period prethodne godine zabilježeno kod subvencija (rast od 88,1%).

Ako posmatramo strukturu budžetske potrošnje, najveće učešće imaju transferi za socijalnu zaštitu (31,2%) i bruto zarade (26,8%). Na ostale namjene odnosi se 42% budžetskih izdataka, od čega transferi institucijama, pojedincima, NVO i javnom sektoru učestvuju sa 10,3%, kapitalni budžet sa 9,3%, kamate sa 6,9%, rashodi za materijal i usluge sa 5,6% budžetske potrošnje, a otplata obaveza iz prethodnih godina sa 1,4%.

Otplata duga iznosila je 147,4 miliona eura i u odnosu na isti period prethodne godine bilježi smanjenje od 51,1 miliona eura.

U prvoj polovini 2018. godine, pozajmice i krediti iz domaćih izvora (dominantno emisija obveznica) iznosili su 120,6 miliona eura, dok su pozajmice i krediti iz inostranih izvora iznosili 154,8 miliona eura.

Za šest mjeseci 2018. godine budžet Crne Gore je ostvario *deficit*²⁴ od 85,2 miliona eura ili 1,9% BDP-a, dok je u istom periodu prethodne godine deficit iznosio 105,1 miliona eura.

²³ Ukupni izdaci umanjeni za otplatu dugova.

²⁴ Metodologija obračuna *suficita/deficita* »Sl.list RCG«, 53//09. Deficit predstavlja razliku između izvornih prihoda i konsolidovanih izdataka.

Tabela 5.2

Izdaci budžeta CG i državnih fondova, I-VI 2018. godine							
O P I S	Plan I-VI 2018.	Ostvareno I-VI 2018.	Učešće u izdacima	Učešće u BDP-u	Ostvareno u odnosu na plan	Ostvareno I-VI 2017.	Ostvareno u odnosu na I-VI 2017.
	u mil.eura	u mil.eura	%	%	index	u mil.eura	index
Tekući budžetski izdaci	372,8	395,3	39,7	8,9	106,0	385,9	102,4
Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	219,5	227,8	22,9	5,1	103,8	220,8	103,2
Ostala lična primanja	6,3	5,1	0,5	0,1	81,0	4,3	120,4
Rashodi za materijal	14,6	14,7	1,5	0,3	100,6	11,8	124,4
Rashodi za usluge	24,3	32,8	3,3	0,7	135,3	25,2	130,5
Rashodi za tekuće održavanje	11,2	8,3	0,8	0,2	74,0	7,2	114,9
Kamate	42,7	58,4	5,9	1,3	136,7	80,9	72,2
Renta	4,8	4,2	0,4	0,1	88,3	3,9	107,6
Subvencije	13,5	11,1	1,1	0,3	82,1	5,9	188,3
Ostali izdaci	15,8	15,3	1,5	0,3	96,5	14,1	108,1
Kapitalni izdaci u tekućem budžetu	20,1	17,6	1,8	0,4	87,5	11,9	148,2
Transferi za socijalnu zaštitu	275,7	265,2	26,6	6,0	96,4	272,9	97,2
Transferi inst. pojedincima NVO i jav. sektoru	100,4	87,4	8,8	2,0	87,0	65,9	132,6
Kapitalni budžet	128,8	79,2	7,9	1,8	61,5	41,1	192,7
Pozajmice i krediti	1,4	1,2	0,1	0,0	85,4	1,1	112,8
Rezerve	5,6	9,1	0,9	0,2	163,4	6,4	142,1
Otplata garancija	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	
Otplata obaveza iz prethodnih godina	0,0	11,6	1,2	0,3		13,7	84,8
Neto povećanje obaveza	0,0	0,0	0,0	0,0			
BUDŽETSKI IZDACI	884,7	849,0	85,2	19,2	96,0	787,0	107,9
Otplata hartija od vrijednosti i kredita rezidentima	23,3	90,1	9,0	2,0	387,0	105,2	85,6
Otplata hartija od vrijednosti i kredita nerezidentima	58,8	57,4	5,8	1,3	97,5	93,4	61,4
Otplata obaveza iz prethodnih godina	11,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
UKUPNI IZDACI	978,3	996,4	100,0	22,5	101,9	985,6	101,1

Izvor: Ministarstvo finansija

5.3. Lokalna samouprava

Ukupni izvorni prihodi lokalne samouprave u prvoj polovini 2018. godine iznosili su 94,9 miliona eura ili 2,1% BDP-a, što je više za 4,2% u odnosu na plan, a za 20,9% ili 16,4 miliona eura u poređenju sa ostvarenim prihodima u istom periodu 2017. godine. U okviru prihoda, pozitivno odstupanje u odnosu na uporedni period prethodne godine bilježe porezi za 11,8 miliona eura, ostali prihodi za 5,6 miliona eura i naknade za 0,3 miliona eura.

Izdaci lokalne samouprave za šest mjeseci 2018. godine iznosili su 106 miliona eura ili 2,4% BDP-a, što je više za 24,1% u odnosu na ostvarenje u istom periodu 2017. godine.

U posmatranom periodu 2018. godine zabilježen je deficit lokalne samouprave u iznosu od 11,1 milion eura, dok je otplaćeno 27,8 miliona obaveza iz prethodnog perioda. (tabela br. 5.3).

Tabela 5.3

Izvorni prihodi i izdaci lokalne samouprave, I-VI 2018. godine					
Vrsta primitka	Ostvareno I-VI 2018.		Plan I-VI 2018.	Ostvareno I-VI 2017.	Ostvareno u odnosu na I-VI 2017.
	mil.eura	% BDP-a	mil.eura	mil.eura	Index
IZVORNI PRIHODI	94,9	2,1	91,0	78,5	120,9
Porezi	59,5	1,3	52,8	47,7	124,7
Takse	2,8	0,1	4,0	3,0	93,3
Naknade	21,3	0,5	26,8	21,0	101,4
Ostali prihodi	10,3	0,2	5,4	4,7	219,1
Primici od otplate kredita i sredstva prenijeta iz prethodne godine	0,0	0,0	0,0	0,0	
Donacije	1,0	0,0	2,0	2,1	47,6
IZDACI	106,0	2,4	72,2	85,4	124,1
TEKUĆA POTROŠNJA	87,3	2,0	56,6	74,3	117,5
Tekući izdaci	34,7	0,8	36,0	32,0	108,4
Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	20,5	0,5	19,3	18,0	113,9
Ostala lična primanja	1,5	0,0	2,0	2,5	60,0
Rashodi za materijal i usluge	6,5	0,1	9,0	6,2	104,7
Tekuće održavanje	2,1	0,0	1,9	1,9	110,5
Kamate	1,5	0,0	1,6	1,7	88,2
Renta	0,3	0,0	0,2	0,2	150,0
Subvencije	0,5	0,0	0,5	0,3	166,7
Ostali izdaci	1,8	0,0	1,5	1,2	150,0
Transferi za socijalnu zaštitu	0,2	0,0	0,4	0,7	28,6
Transferi inst, pojedincima NVO i javnom sektoru	22,7	0,5	18,7	18,0	126,1
Kapitalni izdaci	18,7	0,4	15,6	11,1	168,5
Pozajmice i krediti	0,3	0,0	0,7	0,3	100,0
Rezerve	1,6	0,0	0,8	0,8	200,0
Otplata garancija	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	27,8	0,6	0,0	22,5	123,6
Neto povećanje obaveza	0,0	0,0	0,0	0,0	-
SUFICIT/DEFICIT	-11,1	-0,3	18,8	-6,9	160,6
Primarni deficit	-9,6	-0,2	20,4	-1,7	564,7
Transferi iz Budžeta CG	2,5	0,1	1,6	0,6	416,7
Otplata dugova	6,8	0,2	29,0	9,6	70,8
Pozajmice i krediti iz domaćih izvora	3,2	0,1	9,0	10,5	30,5
Pozajmice i krediti iz inostranih izvora	1,2	0,0	2,4	0,1	1.200,0
Prihodi od privatizacije i prodaje imovine	2,3	0,1	1,0	1,5	153,3
Povećanje/smanjenje depozita	8,7	0,2	-3,8	4,0	220,3

Izvor: Ministarstvo finansija

5.4. Državni fondovi

Prema podacima *Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore*, u prvoj polovini 2018. godine ostvareni su ukupni primici u iznosu od 209 miliona eura, što je za 4,3% više nego u istom periodu 2017. godine. Učešće doprinosa, kao osnovnog izvora finansiranja Fonda PIO, u ukupnim prihodima iznosilo je 65%. Ova kategorija prihoda bila je za 8,7% viša u odnosu na isti period 2017. godine. Istovremeno, transferi iz budžeta, koji čine 34,7% ukupnih primitaka, niži su za 3% u odnosu na uporedni period prethodne godine.

Ukupni izdaci Fonda PIO iznosili su 209 miliona eura, što je za 4,3% više nego u istom periodu 2017. godine, a neznatno niže u odnosu na planirani nivo. Najznačajniju rashodnu stavku predstavljaju izdaci za penzije, koji su iznosili 99,2% ukupnih izdataka, dok se 0,8% izdataka odnosilo na administrativne troškove i otplatu dugova. Izdaci po osnovu penzija bili su za 4,4% viši u odnosu na uporedni period prethodne godine.

Poredeći ostvarene prihode i izdatke, Fond je imao uravnotežen budžet.

Prema podacima *Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore*, u prvoj polovini 2018. godine ostvareni su ukupni primici u iznosu od 101,9 miliona eura, što je za 17,7% više nego u istom periodu 2017. godine, a neznatno niže u odnosu na plan za dva kvartala.

Ukupni izdaci Fonda za zdravstveno osiguranje iznosili su 101,9 miliona eura, tako da je Fond za šest mjeseci tekuće godine imao uravnotežen budžet. Najveće učešće u ukupnim izdacima odnosilo se na tekuće izdatke, 44,1 miliona eura, transfere institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru u iznosu od 43,8 miliona eura, dok je na transfere za socijalnu zaštitu utrošeno 13,7 miliona eura.

Neizmirene obaveze Fonda na kraju drugog kvartala iznosile su 19,6 miliona eura, od čega se najveći dio odnosi na obaveze za transfere institucijama, pojedincima i kreditima (13,2 miliona eura), dok su obaveze po transferima za socijalnu zaštitu 6,3 miliona eura.

Prema podacima *Zavoda za zapošljavanje Crne Gore*, za šest mjeseci 2018. godine ostvareni su ukupni primici u iznosu od 15,6 miliona eura, što je u odnosu na isti period prethodne godine više za 35,5%.

Izdaci Zavoda iznosili su 11,5 miliona eura i bili su viši za 47,3% u odnosu na isti period 2017. godine, a 26,4% niži od plana. U ukupnim izdacima 17,3% odnosilo se na tekuće izdatke, dok je po osnovu transfera za socijalnu zaštitu izdvojeno 42,9%, a za transfere pojedincima, institucijama, nevladinom i javnom sektoru 20,8%.

Poredeći ostvarene primitke i izdatke za šest mjeseci 2018. godine, Zavod je poslovao sa suficitom u iznosu od 4,1 miliona eura.

Neizmirene obaveze Zavoda na kraju juna iznosile su 2,6 miliona eura, prvenstveno zbog obaveza za transfere institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru.

Fond rada, kao klasični budžetski korisnik koji se finansira iz opštih i namjenskih prihoda, za šest mjeseci 2018. godine ostvario je prihode u iznosu od 721,7 hiljada eura, koliko su iznosili i ukupni izdaci, što je niže za 58,6% u odnosu na isti period prethodne godine, a za 29,1% od planiranog iznosa.

Najznačajniju rashodnu stavku predstavljaju izdaci koji se odnose na transfere za socijalnu zaštitu, to jest sredstva za tehnološke viškove.

Neizmirene obaveze Fonda na dan 30.06.2018. godine iznosile su 70,4 hiljada eura, prvenstveno zbog obaveza po osnovu transfera za socijalnu zaštitu.

Fond za obeštećenje je za šest mjeseci 2018. godine ostvario ukupne primitke u iznosu od 53,9 hiljada eura, što je za 7,1% niže u odnosu na isti period 2017. godine.

Ukupni izdaci Fonda iznosili su 51 hiljadu eura i bili su niži u odnosu na isti period prethodne godine za 3,2%.

Neizmirene obaveze Fonda, na dan 30.06.2018. godine, iznosile su 2,9 hiljada eura, a odnose se na obaveze za tekuće izdatke.